

Дивна Вуксановић

IN MEMORIAM:

ПРОФ. ДР РАДОСЛАВ РАТКО БОЖОВИЋ
(1934–2023)

ИГРА И КУЛТУРА

Тешко је писати о Ратку Божовићу у рубрици *In Memoriam*, посебно ако сте му били близак сарадник и пријатељ. Јер, сећање је *увек већ* живо, а забележено на папиру не делује нимало разиграно. Но, с обзиром на чињеницу да је дух жив и након нечијег одласка, а да је Ратко Божовић био аутентични *хомо луденс*, овде ћемо се укратко позабавити тим духом, тачније његовим свежим и живим траговима, у нади да велики духови и њихове творевине никада не ишче-завају, те се увек прате, читају, обнављају у сећању, у складу са потребама духа времена.

Проф. др Радослав Ратко Божовић (Бања Лука, 1934 – Београд, 2023), знаменити социолог културе, јавни интелектуалац, књижевник, ментор и сократски учитељ многих генерација студената и поштовалаца његовог дела, био је редовни професор Факултета политичких наука Универзитета у Београду (за предмете: Теорија културе, Социологија културе, Културна политика, Јавно мњење), те дугогодишњи шеф Катедре за новинарство и политичку социологију. Ужа специјализација биле су му теорија и социологија културе, социологија слободног времена и социологија уметности. Држао је предавања на редовним и последипломским студијама Факултета политичких наука у Београду. Такође, био је гостујући професор на Факултету драмских уметности и Факултету ликовних уметности у Београду. Аутор је педесетак књига, преко 300 научних и 150 стручних радова, као и 15 научних пројеката у области социолошких, културолошких, медиолошких и сродних истраживања.

Ратко Божовић је дао оригинални допринос социологији културе бавећи се темама слободног времена, доколице, игре, дијалога. За нас је посебно важно да је феномен игре био основ за његова теоријска и практичка гледишта; и да нас је за живота, у својим објављеним делима и многобројним медијским иступањима, уверавао да је игра темељ културе.

Божовићева перспектива поимања игре, коју је рефлексивно и критички истраживао у савременом контексту промишљања, постала је, у ствари, поприште дијалога о слободи, култури и технологији. У његовом стваралачком опусу истиче се парадокс савременог односа према игри – Ратко Божовић се, наиме, страствено

и аргументовано супротставља идеји да је игра резервисана само за детињство. У фокусу његовог приступа феномену игре јесте идеја да она није само пролазна забава, већ је кључна за људско бивствовање. Супротстављајући се наметнутим нормама које сугеришу тумачења да игру треба подредити „озбиљном” животу, Божовић тврди да је инсистирање на таквом односу репресија над слободом игре и културом.

Надаље, Божовићева анализа савремене културе указује и на опасности комерцијализације игре и њене медијске експлоатације, при чему игра губи своју онтолошку важност. Он, заправо, храбро иступа против овакве перцепције игре, инсистирајући на томе да она има најзначајнију улогу у човековој егзистенцији и свету културе.

У овом контексту посматрано, посебна пажњу ваља посветити Божовићевом делу *Игра или ништа*, где се игра контрастира у односу на ништавило. Тим поводом, Ратко Божовић тврди да је игра на страни бића, представљајући је као основу за испољавање културних вредности. Његова перспектива тумачења наглашава идеју да игра претходи култури, стварајући дијалектички однос између ова два кључна појма нашег времена.

Божовићев допринос ангажованој теорији издваја се из мноштва мњења генерисаних у ери доминације технологије. Он указује на то да су техничке игре постале средишње у савременом добу, неретко губећи везе с љубављу и идејом слободе. Човек, уобичајено дефинисан као *хомо фабер* и *хомо сапиенс*, етаблира нове односе и вредности према свету, кроз „светску игру” у слободном времену које, у ствари, сам обликује и одређује.

Отуда Божовићеве анализе игре имају пресудни значај за везу са онтологијом света културе. Схватање игре као објективне датости која одређује битак, а не обратно, наглашава стварносну димензију света културе. И заиста, Ратко Божовић био је чврсто укореењен у стварном свету културе, истражујући не само теоријске аспекте, већ и непосредну повезаност игре с човековим животом.